

**फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक प्रस्तावना :** फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस ऐनको नाम "फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) (पहिलो संशोधन) ऐन, २०८१" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ९ मा संशोधन:** फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ (यसपछि "मूल ऐन" भनिएको) को दफा ९ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छ:-

"(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि शुरु अदालतबाट एकपटक सुनुवाई भई सजाय निर्धारण भएकोमा शुरु अदालतबाट भएको फैसला पुनरावेदन सुन्ने अदालतबाट सदर भएमा यस दफा बमोजिम सुनुवाई गर्नु पर्ने छैन।"

३. **मूल ऐनको दफा ११ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा ११ को सट्टा देहायको दफा ११ राखिएको छ:-

"११. **विभिन्न कसूर बापतको सजाय निर्धारण:** (१) अपराध संहिताको दफा ४३ बमोजिम एकीकृत कसूरमा सजाय निर्धारण भएको अवस्थामा बाहेक एकै दिन एकभन्दा बढी कसूर गर्ने कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा प्रत्येक कसूर अलग अलग भएको मानी त्यस बापत छुट्टाछुट्टै सजाय निर्धारण गर्नु पर्नेछ र बिगो क्षतिपूर्ति समावेश भएको मुद्दामा प्रत्येक व्यक्तिले तिर्नु पर्ने बिगो क्षतिपूर्ति यकिन गर्नु पर्नेछ।

(२) दुई वा सोभन्दा बढी कामबाट कुनै कसूर हुने रहेछ र त्यस्ता काममध्ये कुनै एक काम आफैमा छुट्टै कसूर हुने रहेछ भने सबैभन्दा बढी सजाय हुने कसूरमा मात्र सजाय हुनेछ।

(३) कुनै कसूरमा कैद सजाय पाई सजाय भोगिरहेको कसूरदारलाई अर्को कसूर बापत कैद सजाय निर्धारण गर्नु परेमा अदालतले निजको समग्र कसूरजन्य व्यवहारलाई हेरी दफा १४ को खण्ड (घ) बमोजिम समग्र सजाय उचित र समानुपातिक हुने गरी सजाय निर्धारण गर्नु पर्नेछ। त्यसरी सजाय निर्धारण गर्दा निजले दुवै कसूरमा भएको कैद सजाय एकैसाथ भुक्तान गर्न सक्ने हो वा अघिल्लो कसूर बापत भएको कैद सजाय पूर्ण वा आंशिक रूपमा भुक्तान भएपछि पछिल्लो कसूर बापत भएको कैद सजाय भुक्तान गर्नु पर्ने हो भन्ने कुरा समेत फैसलामा खुलाउनु पर्नेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पहिला गरेको कसूरमा निर्धारित कैद सजाय भुक्तान नगरी अर्को कसूर गरेको कसूरदार, कुनै कसूरमा अदालतबाट पुर्पक्षको लागि धरौट वा जमानतमा छुटेकोमा सोही अवधिमा अर्को कसूर गरेको कसूरदार र कुनै कसूरमा थुना वा हिरासतमा रहेको अवस्थामा वा भागी अर्को कसूर गरेको कसूरदारलाई

कैद सजाय निर्धारण गर्दा अपराध संहिताको दफा ४३ वा दफा ४४ बमोजिम हुने सजायभन्दा कम नहुने गरी उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्नु पर्नेछ। "

**४. मूल ऐनको दफा १२ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा १२ को,-

(१) उपदफा (६) मा रहेको "तोकिएको" भन्ने शब्दको सट्टा "नतोकिएको" भन्ने शब्द राखिएको छ।

(२) उपदफा (७) पछि देहायको उपदफा (८) थपिएको छ:-

"(८) यस दफा बमोजिम पेस हुन आएको सजाय पूर्वको प्रतिवेदन र सो उपर उपदफा (५) बमोजिम पेस भएको रायलाई अदालतले कसूरदारलाई हुने कैद वा जरिवाना निर्धारण गर्दा, पीडितलाई भराउनु पर्ने क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा तथा सजाय निर्धारणको क्रममा गर्नुपर्ने अन्य निर्णय वा आदेश गर्दा समेत आधार लिन सक्नेछ। "

**५. मूल ऐनको दफा २२ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा २२ को,-

(१) उपदफा (१) मा रहेका "छ महिनासम्म कैद" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "तीन वर्षसम्म कैद" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ:-

"(२) कैदमा रहेको व्यक्तिले सुरु फैसला गर्ने अदालतसमक्ष सामुदायिक सेवा गर्न पाउँ भनी निवेदन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निवेदन प्राप्त भएमा अदालतले उपदफा (१) लाई विचार गरी सम्बन्धित कारागारलाई सामुदायिक सेवामा पठाउन आदेश दिन सक्नेछ। "

**६. मूल ऐनको दफा २८ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा २८ को उपदफा (१) मा रहेका "दुई तिहाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "चालीस प्रतिशत" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

**७. मूल ऐनमा दफा २८क. थप:** मूल ऐनको दफा २८ पछि देहायको दफा २८क. थपिएको छ:-

"२८क. विद्युतीय निगरानीयन्त्र जडान गरी घरमा बसी सजाय भुक्तान गर्न सक्ने: (१) अदालतले फैसला गर्दाका बखत कुनै कसूरदारलाई विद्युतीय निगरानीयन्त्र जडान गरी घरमा बसी कैद भुक्तान गर्न सक्ने गरी आदेश दिन सक्नेछ। तर विद्युतीय यन्त्र बापतको खर्च कसूरदार आफैले व्यहोर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घरमा बसी कैद भुक्तान गर्ने व्यक्तिले तोकिएको सीमाभन्दा बाहिर गएमा निजलाई सुरुमा ठेकिएको कैदमा थप एक वर्ष कैद गरिनेछ। "

**८. मूल ऐनको दफा २९ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा २९ को,-

(१) उपदफा (१) मा रहेका "दुई तिहाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "साठी प्रतिशत" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (२) थपिएको छ:-

"(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पचहत्तर वर्ष उमेर पूरा गरेका वा असाध्य रोग वा शारीरिक कारणले आफ्नो स्याहार आफै गर्न नसक्ने कैदीलाई प्रोवेशन तथा प्यारोल बोर्डले स्थानहद तोकी प्यारोलमा छोड्न सक्नेछ। "

(३) उपदफा (५) मा रहेका "तोकिएको वांकि कैद" भन्ने शब्दहरू पछि "मा थप ६ महिना कैद" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

९. मूल ऐनको दफा ३६ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ३६ को सट्टा देहायको दफा ३६ राखिएको छः-

"३६. विभिन्न कसूर बापत भएको कैद सजायको कार्यान्वयन: (१) एकीकृत कसूरको कसूरदार, पटके कसूरदार र दफा ११ को उपदफा (४) मा लेखिए बमोजिमका कसूरदारलाई प्रचलित कानून बमोजिम जति कैद सजाय निर्धारण भएको छ सो सबै कैद सजाय कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(२) दफा ११ को उपदफा (१) बमोजिम एउटै कसूरदारलाई विभिन्न कसूर बापत छुट्टाछुट्टै कैद सजाय निर्धारण भएकोमा जुन कसूरमा सबैभन्दा बढी कैद सजाय निर्धारण भएको छ सोही कैद सजाय कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(३) कुनै एक काम बापत विभिन्न ऐन अन्तर्गत छुट्टाछुट्टै कसूर मानिने भई त्यस्तो काम गर्ने व्यक्ति उपर अलग अलग मुद्दा दायर भएको र सबै मुद्दामा अदालतबाट कसूरदार ठहरी सजाय निर्धारण भएकोमा जुन मुद्दामा बढी सजाय भएको छ सोही ऐन बमोजिमको सजाय कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(४) दफा ११ को उपदफा (३) बमोजिम कैदको सजाय भोगिरहेको कसूरदारलाई एकै साथ कैद भुक्तान हुने गरी पछिल्लो कसूर बापतको कैद सजाय निर्धारण भएकोमा निज प्रहरी हिरासतमा बसेको दिनदेखि गणना गरी जुन कसूर बापतको कैद सजाय बढी छ सोही कैद सजाय कार्यान्वयन गरिनेछ।

तर कुनै कसूरदारको हकमा अघिल्लो कसूर बापत भएको कैद सजाय पूर्ण वा आंशिक रूपमा भुक्तान भएपछि पछिल्लो कसूर बापत भएको कैद सजाय भुक्तान गर्नु पर्ने गरी सजाय निर्धारण भएकोमा फैसला बमोजिम नै कैदको लगत खडा गरी कैद सजाय कार्यान्वयन गरिनेछ।

(५) पहिले कुनै कसूरमा कसूरदार ठहरेको कुरा पछिल्लो कसूर बापत सजाय निर्धारण गर्दाका बखत अदालतलाई जानकारी हुन नसकी कैद सजाय निर्धारण गरिएको कसूरदारको हकमा भुक्तान हुन बाँकी अघिल्लो कसूर बापतको कैद सजायबारे पछि जानकारी हुन आई निजको हकमा अघिल्लो कैद सजाय कार्यान्वयन गर्न अडबड परेमा निकासको लागि इजलास समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम इजलाससमक्ष पेस भएकोमा अदालतले सम्बन्धित कसूरदार वा निजको कानून व्यवसायी र सम्बन्धित सरकारी वकिललाई समेत उपस्थितिको लागि सूचना दिई दुवै पक्षको छलफल सुनी त्यस्तो कसूरदारले भुक्तान गर्नु पर्ने कैद सजाय निर्धारण गरी सजाय कार्यान्वयन गर्न आदेश दिनेछ।"

१०. मूल ऐनको दफा ४० मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ४० को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) र (४) थपिएका छन्:-

"(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नाबालिक कसूरदारको हकमा अदालतले बालबालिका सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम पुर्पक्षको लागि सुधार गृहमा पठाएको वा कुनै शर्त तोकी अभिभावक वा संरक्षकको जिम्मा लगाएको र त्यस्तो शर्तको नाबालिगले पालना

गरेको रहेछ भने त्यसरी सुधार गृहमा बसेको वा अभिभावक वा संरक्षकको जिम्मा लगाएको मितिदेखि नै निजलाई भएको कैद वा सुधार गृहमा बस्नुपर्ने अवधिको गणना गरिनेछ।

(४) विद्युतीय निगरानी यन्त्र जडान गरी बसेको अवस्थामा सो अवधिलाई कैदमा बसेको मानिनेछ।"

**११. मूल ऐनको दफा ४१ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा ४१ को,-

(१) उपदफा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको अन्त्यमा देहायको वाक्य थपिएको छ:-

"आफूले दिएको जाहेरी दर्खास्त वा अनुसन्धान अधिकृत समक्षको बयान विपरीत हुने गरी आफू विरुद्धमा कसूर नभएको वा प्रतिवादीले कसूर नगरेको भनी अदालतमा प्रतिकूल बकपत्र गर्ने पीडितलाई अदालतले क्षतिपूर्ति भराउने छैन।"

(२) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ:-

"(२) उपदफा (१) बमोजिमको क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा अदालतले अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५ मा लेखिएका आधारहरूलाई विचार गर्नु पर्नेछ।"

(३) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (३क) थपिएको छ:-

"(३क) उपदफा (१) बमोजिम क्षतिपूर्ति भराइदिनु पर्ने कसूरदार नाबालिग रहेकोमा निजले व्यहोर्नुपर्ने क्षतिपूर्तिको दायित्व निजको हक लाग्ने सम्पत्ति भए त्यस्तो सम्पत्तिबाट र त्यस्तो सम्पत्ति नरहेकोमा पीडित राहत कोषबाट पीडितलाई भराई दिनुपर्नेछ।"

(४) उपदफा (४) पछि देहायको (४क) थपिएको छ:-

"(४क) मुलुकी अपराध संहिता वा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै कसूरको जाहेरवाला वा पीडितले कसूरबमोजिमको कार्यबाट आफूले लाभ पाउने उद्देश्यले कुनै कार्य गर्दा वा सो कसूर हुनमा निजको समेत योगदान रहेको देखिएमा त्यस्तो पीडितलाई कुनै बिगो वा क्षतिपूर्ति भराउनु पर्ने छैन र सो रकम अपराध पीडित संरक्षण ऐन २०७५ बमोजिम स्थापना भएको कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(५) उपदफा (७) मा रहेका "निजको आश्रित हकवालालाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "निजको एकासगोलको पति वा पत्नी, छोरा, छोरी वा बाबु, आमा वा निजलाई अन्य कसैले आश्रय दिएको रहेछ भने त्यसरी आश्रय दिने व्यक्ति वा निजले कसैलाई आश्रय दिइरहेको भए त्यस्तो व्यक्तिलाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(६) उपदफा (७) पछि देहायको उपदफा (८) थपिएको छ:-

"(८) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराउँदा कसूरदारबाट भराउन सकेमा कसूरदारबाटै र कसूरदारले क्षतिपूर्ति भराउन नसकी पीडित राहत कोषबाट भराउनु पर्ने भएमा उक्त कोषबाट एक लाखभन्दा बढी भराउन सकिने छैन।"

**१२. मूल ऐनको दफा ४८ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा ४८ को उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ:-

"(२) उपदफा (१) बमोजिम खडा भएको कोषमा अदालतको फैसला बमोजिम जरिवाना बापत प्राप्त हुने रकम र अपराध संहिता वा प्रचलित कानून बमोजिम कैद बस्नु पर्ने कसूरदार

फौजदारी कार्यविधि संहिता बमोजिम कैद नबसी कैद बापत तिरेको रकमबाट प्राप्त रकमको पचास प्रतिशत रकम जम्मा गर्नु पर्नेछ । "

१३. प्रचलित ऐन बमोजिम हुने: यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि नै भइसकेका कसूरमा त्यस्तो कसूर हुँदाका बखत कायम रहेको कानून बमोजिम हुनेछ ।  
तर, त्यस्तो कसूरमा यस ऐन बमोजिम कम सजाय हुने रहेछ भने यसै ऐन बमोजिम हुनेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय